on Human Rights and Democracy in the World in 2013" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mfa.gov.tr/qa_8_-14-march-2015_-statement-of-the-spokesman-of-the-ministry-of-foreign-affairs_-tanju-bilgi%C3%A7_-in-response-to-a-question-regarding-the-assertions-of-the-european-parliament.en.mfa

Статья анализирует и исследует суть конфликта между Турцией и Арменией в вопросе признания геноцида армян 1915-1923 годов, прошлое и настоящее армяно-турецких отношений акцентируя внимание на достижениях и препятствиях на пути окончательного урегулирования конфликта, а также влияние неразрешенного конфликта на отношения Турции с Европейским Союзом.

The article examines and researches the very core of the conflict between Turkey and Armenia on the issue of recognition of Armenian genocide 1915-1923, past and present Armenian-Turkish relations underlying the progress and existing obstacles on the way of the conflict management as well as the influence of unresolved conflict on Turkey-European Union relations.

Стаття надійшла до редколегії 08.08.2017

УДК 325.54:331.576-044.352

Іванова А. В., НУ «ОЮА»

МІГРАЦІЙНА ІНТОЛЕРАНТНІСТЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу феномену міграційної інтолерантності в контексті глобалізаційних перетворень в світі. Виявлені тенденції небезпечних трансформацій міграційних конфліктів у різні масові форми нетерпимості.

Питання міграції стає особливо актуальним в глобалізаційну епоху. Більшість подій в різних країнах мають своє відображення у вигляді наслідків для геополітичної ситуації в світі. Війни, конфлікти, внутрішньодержавні міжусобиці призводять до масштабних міграційних рухів. Європейські країни на сьогоднішній день зазнали неабияку міграційну кризу внаслідок потоку сірійських біженців, який доповнив без того високий попит на трудову міграцію до країн Європи.

Сучасне суспільство переживає нові глобальні трансформаційні зміни. Глобалізація – процес, який інтегрував майже всі культури

 © Іванова А. В., 2017

та більшість країн світу до єдиного соціокультурного простору. Насамперед, відкриття меж існування різних культур стало поштовхом не тільки для культурного обміну та інтеракцій, а й створило проблему неприйняття «чужого» із прагнення зберегти релігійні, історичні особливості та культурну ідентичність суспільства.

Проблема толерантності до мігрантів знайшла своє висвітлення у дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед них: Вітман К.М., Бакальчук В. О., Котвицкий А. А., а також Баєва Л. В. Мухлинкина Ю. В., К.Мангейм та інші.

Метою статті є аналіз феномену міграційної нетерпимості, розгляд стану міграційної інтолерантності та аналіз даного феномену в аспекті глобалізаційних змін. Міграційна інтолерантність представляє собою одну з форм культурної нетерпимості, неприйняття, відторгнення переселенців – представників інших культур, спільнот, релігійних вірувань тощо. Тобто, не сприйняття мігрантів як повноцінних елементів суспільства, з правом на рівні соціальні, культурні, економічні, політичні та інші можливості та переваги.

Як відзначає дослідник Котвицький А. А., серед складних і суперечливих процесів сучасного світу, одне, з основних місць займають інтеграційні і дезінтеграційні процеси. З одного боку, безперечно якісно новий формат і все більш швидкий розвиток перших у «просторі толерантності», що розширяється, з другого – загострення і радикалізація інших, часто пов'язаних з самими небезпечними формами нетерпимості. Інтеграційні процеси далекі від однозначності. Традиційні їх форми часто мають насильний, «нав'язаний», іноді неоколоніалістський характер [5, с.6].

Інтеграційна політика держав на сьогоднішній день виконує функцію балансування багатоманітності в одному геополітичному просторі. Сучасне людство настільки взаємопов'язане і взаємозалежне, що будь-які агресивні дії окремих спільнот, матимуть катастрофічні наслідки для усього людства. Глобалізація створила загальний перехід, різних за численними особливостями суспільств, до єдиного мегасоціуму. Оскільки, існує глобальна взаємозалежність держав, питання міграційної нетерпимості стає на рівень загальної міжнародної проблеми.

Одною з виокремлених проблем інтолерантності до мігрантів, є державна політика, що пропагує нетерпимість до певних націй. Або проблема відсутності державної загальної правової та інституційної норми в сфері захисту прав мігрантів. Щонайперше, перед

суспільством постає проблема міграційної нетерпимості з боку представників різних політичних партій, лідерів владних структур. ЗМІ транслює подібне ставлення, поширюючи настрої інтолерантного відношення в масову соціальну свідомість.

Публічні персони та представники державних органів охоплюють ширшу аудиторію, тому, їх висловлювання сприймаються як пропаганда нетерпимості та поширення антисемітських настроїв. Так, у руслі міграційної кризи в Європі та в світі, деякі політичні лідери та партії використовують інтолерантні до мігрантів гасла та політичні програми, заради підтримки певною електоральною частиною. Оскільки, європейське суспільство знаходиться в стані міграційного бунту, тому, використання таких програм отримує значну підтримку в суспільстві. Однак, існує небезпека перетворення анти мігрантських настроїв у екстремістські рухи, що є загальносуспільною загрозою.

Так, в США після виборів президента у 2017 році, були організовані акції в підтримку мігрантів, у відповідь на підписання Д. Трампом імміграційної директиви 27 січня 2017 року про заборону в'їзду на 90 днів громадянам мусульманських країн, таких як: Іран, Сомалі, Судан, Ємен, Сирія та Лівія. Акції пройшли у 65 містах Америки. Не залишили без реакції і захисники анти іммігрантських настоїв. Були організовані мітинги в підтримку передвиборчих гасел Д. Трампа про депортацію мільйону мігрантів, які були підтримані новообраним президентом Америки. До мітингу приєдналися право радикальні організації, по-друге зіштовхнуло релігійні спільноти один з одним. Згодом, президентська угода була скасована федеральним судом.

Отже, міграційна криза породжує як нетерпиме ставлення до мігрантів всередині суспільства, так і серед державних органів, представників політичної влади і, навіть, головних лиць держави. Слід зазначити, що сучасна епоха сприяла зменшенню соціальних дистанцій комунікації, поглибленню взаємозалежності між суспільствами та активній взаємодії культур. Тому, головним регулятором міграційних відносин в суспільстві складає саме інститут толерантності в межах законодавчих заходів та контролю громадянського суспільства. Який попереджає фрагментацію суспільства і створює умови мирного співіснування.

Як зазначає дослідник Хенкін С.М. та Кудряшова І.В, за останні десятиліття в Європейських країнах, таких як Германія, Франція, Великобританія, підхід до інтеграції мігрантів кардинально змі-

нився від етнокультурної концепції нації – необхідності кровного спорідненості, до критерію народження, проживання та прийняття основних принципів та цінностей держави. Проте, змінилась і політика «невтручання» та «багато культурності» до «керованого мультикультуралізму» по відношенню до таких закритих спільнот, що входили в суспільство та, внаслідок відсутності контролю збоку держави, формувалися в настільки закриті та неконтрольовані структури, що призводило до фрагментації та неоднорідності самого соціуму. В особливості, після хвилі терористичних атак, що вразили європейську спільноту [8].

Головним протиріччям процесу глобалізації дослідник Кастельс вважає протиріччя між мережею і ідентичністю «self», мережею і «Я». Це протиріччя, що створює одночасно і глобалізацію, і фрагментацію. Проблема може бути вирішена пошуком нових ідентичностей. Але на цьому шляху можуть створюватися і штучні конструкції типу Аум Синрике і інших сект, де нестача типів ідентичності, що історично склалася, підміняється химерними, дивними і небезпечними конгломератами свідомості [5, с. 5].

Основою інтолерантного відношення суспільства до мігрантів може бути як психологічна, історична особливість етнічної ідентичності; державна політика; нетерпимість до трудових мігрантів; зіткнення культур. Для сучасного етапу характерно гіпертрофований стан етнічної ідентичності. Воно може виражатися в двох напрямах. По-перше, етнічна ідентичність може бути спрямована у бік гіперболізації (перебільшення), а по-друге, убік литотизації (зменшення). Литотизація може призводити до негативного відношення до своєї етнічної групи [7, с. 242]. У першому випадку стан ідентичності отримав своє поширення. Не рідким феноменом є такі форми як: етноцентризм, етнодомінування, етнофанатизм, націоналізм. Слід зазначити, досить поширеним та глобальним явищем є етнічний фундаменталізм, екстремізм, тероризм.

Серед складових проблем міграційного дисбалансу, слід визначати, не тільки інтолерантність до культурних меншин, а й переваження культурною меншістю пануючої культури, відмежування від неї, створення закритих спільнот всередині соціуму та розвиток нетерпимості до корінного населення.

Дана проблема є одним з вагомих чинників розвитку кризи толерантності в Європі та світі. Одною з фундаментальних складових якої є проблема толерантності до інтолерантності. В умовах бсолютизації

принципу терпимості до «чужого» існує небезпека придушення основної культури. Як зазначає вітчизняний дослідник Вітман К. М., в умовах неконтрольованої толерантності існує небезпека утворення політичних течій, які шукатимуть підтримки в радикальних утвореннях. Дослідник відзначає: «Найбільшим проявом ксенофобії (мігрантофобії), протестом проти толерантності до інтолерантності став подвійний теракт в Норвегії (вибух в Осло та розстріл молоді на острові Утойя) 2011 р., в ході якого загинуло 93 особи. Організатор теракту, А. Брейвік, в такий спосіб намагався зупинити наплив мігрантів до Європи. У маніфесті під назвою «Декларація незалежності Європи 2083 року» він звинуватив західноєвропейських політиків у слабкості перед ісламською експансією і пояснив вбивства необхідністю порятунку Європи від мультикультуралізму» [3, с. 263]. В Західній Європі відзначається зріст анти емігрантських мітингів, зростання радикальних рухів та розквіт право радикальних політичних сил. Як зазначив дослідник, на таку хвилю терактів проти мігрантів, були публічні заяви політичних лідерів, які підтримали дії А. Брейвіка. Що свідчить про кризу толерантності насамперед в політичній спільноті. Чий принцип абсолютності толерантності потерпів крах та створив зворотній ефект поширення інтолерантних настроїв серед суспільства.

Так дослідження, проведені Pew Research Center на тему «Світова спільнота схвалює процес глобалізації», виявили, що В усіх державах (і «бідних», і «багатих») більшість населення виступає за те, щоб влада використала якісь механізми, що обмежують потік іммігрантів в країну. Відмітно, що антиімміграційні настрої найбільш сильні в одній з найбільш бідних країн світу: Берег слонової кості (Західна Африка) 94% опитаних виступають за скорочення імміграції.Серед індустріально розвинених країн до іммігрантів найпозитивніше налагоджені Швеція (43%) і Канада (35%) – на іншому полюсі знаходиться Італія (практично ніхто з опитаних італійців не висловився на підтримку імміграції), а також Німеччина. В цілому, у північноамериканців позитивніше відношення до іммігрантів, чим в країнах Західної Європи. У США 75% населення виступають за введення обмежувальних заходів проти іммігрантів, 23% – проти цього. В Росії ж ця пропорція виглядає так: 72% – 23%, в Україні: 63% – 32% [4]. В сучасному світі спостерігається як тенденція взаємодії культур, інтеграції, мультикультурного мислення, готовності до толерантного співіснування та сумісного розвитку, так і загострення страхів щодо

уніфікації культур. З одного боку, відбувається процес глибоких взаємодій на всіх рівнях суспільного життя, розвивається ідея толерантності як загальносуспільної цінності, а з іншого боку розмивання кордонів національних культур, призводить до формування стандартизованих масових тенденцій в культурах, що віддаляє людей від своєї ідентичності, та національних цінностей.

Один, з вагомих чинників високого рівня нетерпимості до мігрантів, деякі вчені розглядають, економічний стан держави. Німецький соціолог Карл Мангейм відзначав значення соціально-економічного рівня життя суспільства для миру, терпимості та соціального балансу. Принцип соціальної справедливості є не тільки етичним принципом, а й однією з умов функціонування саме демократичної системи. Вимога більшої справедливості зовсім не обов'язково має на увазі механічне поняття рівності. Розумні відмінності в доходах і накопиченні багатства можуть зберігатися в суспільстві з метою стимулювання кращих досягнень, поки вони не порушують загальних тенденцій планування і не виростають до таких розмірів, що перешкоджатиме співробітництву між різними класами [6]. Соціальна деформація, яка створюється як результат економічної кризи, бідності унеможливлює розвиток толерантності в соціальному значенні. Тому як, попре високих морально-етичних потреб людина має потребу фізіологічного та економічного характеру. І, доки між соціальними групами існуватиме занадто великий соціально-економічний розрив, матиме місце соціальна дезінтеграція. Так у випадку міграційних відносин, в особливості трудової міграції стає питання рівності прав на працевлаштування, заробітних плат, рівних можливостей, тощо. Соціальний та економічний розрив можливостей основного населення та міграційних спільнот поглиблює проблему нетерпимості з обох сторін.

На думку дослідника Баєвої Л. В., конфліктогенність, породжена нерівномірністю розвитку країн продовжує посилюватися і отримувати новий імпульс, оскільки в період панування «світових стандартів» відмінності занадто різко вирізняються і дратують жителів бідних країн. Хвиля етнічних терактів, що періодично спалахують в європейських країнах, говорить про те, що проблеми третього світу не вирішилися відкриттям кордонів. Ці проблеми змінили місце прояву, тепер вони невід'ємна частина історії новітнього часу усіх континентів [1, с.72].

Щодо українського суспільства, слід зазначити, що проблема нетерпимості до мігрантів також як і проблема інтолерантності

не усвідомлюється суспільством, та залишається на рівні теоретичного концепту. Вітчизняний дослідник Бакальчук В.О. підкреслює, що в Україні бракує ефективних правових засобів боротьби з расизмом і ксенофобією, а це зумовлює порушення кримінальних справ за фактами виявів расизму як за фактами хуліганства чи інших видів провин, які легше довести; в Україні мають місце дискримінація та переслідування з боку правоохоронних органів, соціальна дискримінація та вияви нетерпимості та упередженості у засобах масової інформації; дискримінація українців та кримських татар з боку російської більшості в Криму та місцевих органів влади та російського козацтва [2, с.1].

Характерним є високий рівень дистанції українського соціуму від «інших», «чужих». Тому, перед Україною постає дві важливі проблеми в цьому напрямку. Це формування толерантної соціальної свідомості, та законодавчих норм й механізмів реального регулювання прав мігрантів, меншин, різних релігійних груп, етнічних та культурних спільнот.

Аналізуючи проблему нетерпимості суспільств до мігрантів в сучасному світі було зроблено наступні висновки. По-перше, процес глобалізації призвів як до інтеграції суспільств, їх взаємодії, так і до зіткнення культур, інтересів і цінностей. Про це свідчить поширення випадків тероризму, екстремізму, які призводять до масової гибелі людей по всьому світу. Сьогодні, навіть в країнах Європи та США, центрів зародження толерантності як соціальної норми, та правового інституту, зростають негативні настрої щодо мігрантів. По-друге, було виявлено, що найбільш поширеною, конфліктною формою на сьогоднішній день є нетерпимість до мусульман-переселенців. Виявлено тенденцію, яка полягає у кризі нормативності, що утворилася внаслідок вседозволеності індивідуальних проявів та відсутності конкретного формування меж толерантності та будь-яких регулятивів плюралістичності. Також, була виявлена проблема дисбалансу розробок, як наукових, так і законодавчих щодо питань толерантності меншин до представників корінного населення, порівняно з розвитком концептів толерантності по відношенню до етнічних меншин. Було розглянуто проблему неконтрольованого мультикультуралізму, який створив неабиякі наслідки в європейському суспільстві. Державні інститути повинні контролювати принцип міграційної толерантності як на рівні відносин суспільство для спільноти, так і до самих міграційних об'єднань у відношенні до суспільства.

Бібліографічний список:

1. Баєва Л. В. Толерантність: ідея, образи, персоналії: монографія / Л. В. Баєва. – Астрахань : Видавницький дім «Астраханський університет», 2009. – 217 с.
2. Бакальчук В. О. Оцінка рівня міжетнічної толерантності в українському суспільстві [Електронний ресурс] / В. О. Бакальчук. – Режим доступу: [http://www.old.niss.gov.ua/Monitor/September/2.htm]
3. Вітман К. М. Криза толерантності [Електронний ресурс] / К. М. Вітман. – Режим доступу: http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom10/26.pdf
4. Исследование Pew Research Center: Мировая общественность одобряет процесс глобализации [Електронний ресурс] // Центр гуманитарных технологий. – Режим доступу: http://gtmarket.ru/news/state/2007/10/14/1394
5. Котвицкий А. А. Консенсус і толерантність / А. А. Котвицький // Філософські науки. – 2008. – № 40. – С. 3–7.
6. Мангейм К. Діагноз нашого часу [Електронний ресурс] / К. Мангейм. – Режим доступу: http://www.studfiles.ru/preview/1365167/
7. Мухлинкина Ю. В. Этничная идентичность в эпоху глобализации / Ю. В. Мухлинкина // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Философия. Социология. Право, – 2008. – Т. 8, № 4. – С. 233–244.
8. Хенкин С. М. Интеграция мусульман в Европе: политический аспект / С. М. Хенкин, И. В. Кудряшова // Полис. Политические исследования. – 2015. – № 2. – С. 137–155.

Статья посвящена аналізу феномена миграционной интолерантности в контексте глобализационных изменений в мире. Выявлены тенденции опасных трансформаций миграционных конфликтов в разные массовые формы нетерпимости.

The article deals with implementation of review of the phenomenon of migration intolerance in the context of globalization changes in the world. The author identifies the main tendencies of transformation of migration conflicts to various different mass forms of migration intolerance.

Стаття надійшла до редколегії 08.09.2017